

KOHTAAMISIA MUUMIMAAILMASSA

Tukiviittomien opetusvideoita Muumimaailmaan liittyvästä sanastosta

Tia Haaranen ja Sointu Rainio

Opinnäytetyö, kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Viittomakielen ja tulkkauksen

koulutus

Tulkki (AMK)

TIIVISTELMÄ

Tia Haaranen ja Sointu Rainio. Kohtaamisia Muumimaailmassa - Tukiviittomien opetusvideoita Muumimaailmaan liittyvästä sanastosta. Kevät 2018, 40 sivua, 5 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, Tulkki (AMK).

Opinnäytetyön tavoitteena oli valmistaa helposti lähestyttävää opetusmateriaalia tukiviittomien opiskeluun. Opetusmateriaali oli suunnattu Muumimaailman henkilökunnalle ja siellä vieraileville asiakkaille. Tavoitteena oli opinnäytetyön avulla edistää esteettömyyttä Muumimaailmassa sekä edistää kommunikoinnin tasavertaisuutta tukiviittomia käyttävien asiakkaiden kanssa. Tavoitteena oli myös lisätä tukiviittomien tunnettavuutta puhetta tukevana ja korvaavana kommunikaatiomenetelmänä.

Opinnäytetyö tehtiin yhteistyössä Muumimaailman kanssa. Yhteistyökumppaneina olivat Diakonia-ammattikorkeakoulu ja Muumimaailma oy.

Opinnäytetyön tuloksena valmistui 130 tukiviittomien opetusvideota. Videot jaettiin kuuteen eri kategoriaan: Muumihahmot, Kysymys sanat, Paikat, Ruoat ja juomat, Verbit sekä Fraasit ja tervehdykset. Lisäksi työn osana valmistui tiedotusvideo tukiviittomista ja niiden käytöstä kommunikaation tukena. Opetusvideot luovutettiin Muumimaailman käyttöön ja tämän lisäksi perustettiin Instagramiin muumiviittomia-tili, jossa opetusvideot ovat julkisena kaikkien katsottavissa.

Opinnäytetyön tietoperustassa käsiteltiin vuorovaikutuksen tukemista puhevammaisen henkilön kanssa. Puhetta tukevista ja korvaavista kommunikaatiomenetelmistä syvennettiin tukiviittomien käyttöön, sillä tukiviittomat olivat tuotetun opetusmateriaalin sisältönä. Lisäksi tietoperustassa käsiteltiin kommunikaatio-ohjausta tukemassa vuorovaikutusta.

Tietoperustan jälkeen käsiteltiin työn valmistusprosessin eri vaiheita. Valmistusprosessin alkuvaiheessa käsiteltiin opetettavien tukiviittomien valintaa ja opetusvideoiden suunnittelua. Sen jälkeen käsiteltiin opetusvideoiden kuvausta ja editointia sekä videoiden julkaisua. Lopuksi osaamisen kehittämiseksi kerättiin palautetta Muumimaailman henkilökunnalta Webropol-kyselyn kautta. Palautteessa kysyttiin kokemuksia videoiden käytöstä tukiviittomien opetusmenetelmänä. Saadun palautteen perusteella oppijat saivat riittävästi tietoa tukiviittomien käytöstä ja kokivat opetusvideot hyödyllisiksi sekä sisällön kattavaksi. Palautteen mukaan työ olisi voinut olla teknisesti laadukkaampi, jolloin sitä voisi jopa myydä yrityksille. Työn lopussa arvioitiin työn tuloksia asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Asiasanat: tukiviittomat, opetus, videot, Muumimaailma, puhevammaiset, vuorovaikutus

ABSTRACT

Haaranen, Tia and Rainio, Sointu. Encounters in the Moominworld – educational videos of sign supported communication on the Moominworld theme. 40 pages, 5 appendices. Language: Finnish. Turku, Spring 2018. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Sign Language and Interpretation. Degree: Interpreter

The aim of the Bachelor's thesis was to produce easily accessible teaching materials for studying sign supported communication. The teaching material was aimed for the staff of the Moominworld and customers visiting there. The aim of the thesis was to promote accessibility in the Moominworld and to promote equality of communication with customers who use sign supported communication. The goal was also to increase the awareness of sign supported communication as an augmentative and alternative communication method.

The thesis was made in cooperation with the Moominworld. The partners were Diaconia University of Applied Sciences and Muumimaailma Ltd.

As a result of this thesis, 130 educational videos of signs were presented. Videos were divided into six different categories: Moomin-characters, Question words, Places, Foods and drinks, Verbs, Phrases and greetings. In addition, as part of the thesis, an information video of sign supported communication and how to use it as augmentative communication was made. Educational videos were presented to the Moominworld and also an Instagram profile 'muumiviittomia' was made, where educational videos were published visible to everyone.

The theoretical part of the thesis focused on supporting interaction with a speech impaired person. The thesis focused on sign supported communication of augmentative and alternative communication methods because sign supported communication was the content of the produced educational material. In addition, the theoretical part of the thesis discussed communication guidance supporting interaction.

After the theoretical part of the thesis, the various stages of the manufacturing process of the educational material were discussed. In the early stages of the manufacturing process, the selection of supportive signs and the design of the educational videos were discussed. After that, the filming and editing of the educational videos and the publishing of the videos were discussed. Finally, to improve skills and competencies, feedback was gathered from the Moominworld staff through a Webropol survey. In the survey, it was asked about the experiences of using video as a teaching method. Based on the feedback received, the learners received enough information about the use of sign supported communication and felt educational videos useful and comprehensive. According to the feedback, the quality of the educational material could have been technically better, and so it could be even sold to businesses. Lastly the outcomes of the work made were evaluated according to objectives set.

Keywords: sign supported communication, education, video, Moominworld, speech impaired persons, interaction

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 PUHEVAMMAISEN ASIAKKAAN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN	8
2.1 Kielen- ja puheenkehityksen häiriöt.....	9
2.2 Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät.....	10
2.3 Tukiviittomat ja niiden käyttö puheen tukena.....	11
2.4 Tukiviittomien käyttäjät	12
3 MUUMIMAAILMA YHTEISTYÖKUMPPANINA.....	14
3.1 Viittominen muumihahmojen ilmaisukeinona.....	15
3.2 Muumien kielen vaikutus opetuksen sisältöön	16
4 KOMMUNIKAATIO-OHJAUS VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMISEKSI.....	17
4.1 Tukiviittomaopetus	17
4.2 Opetusmenetelmät.....	18
4.3 Videon käyttö tukiviittomien opetusmenetelmänä.....	19
5 TUKIVIITTOMIEN OPETUS – TYÖN VAIHEET JA TOTEUTUS.....	20
5.1 Viittomien valinta.....	20
5.2 Opetuksen suunnittelu ja videoiden käsikirjoitusten työstäminen	22
5.3 Videoiden kuvaaminen ja editointi	23
5.4 Videoiden luovuttaminen Muumimaailmalle ja Instagram-tilin luominen.....	25
6 PALAUTE – OPPIJOIDEN KOKEMUS OPETUSMATERIAALISTA	27
6.1 Oppijoiden kokemus tukiviittomien opiskelusta opetusvideoiden avulla.....	27
6.2 Oppijoiden kokemus opetusvideoiden teknisestä toteutuksesta ja ulkoasusta.....	28
7 VALMIS OPETUSMATERIAALI – POHDINTA JA TYÖN ARVIOINTI.....	29
LÄHTEET.....	32
LIITTEET	34
Liite 1: Viittomalista	34

Liite 2: Tiedotusvideon käsikirjoitus	35
Liite 3: Aloituskuvan maalaus	36
Liite 4: Palautekysely	37
Liite 5: Linkki Instagramiin muumiviittomia-tiliin.....	40

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuottaa opetusvideoita Muumimaailman henkilökunnalle sekä Muumimaailmassa vieraileville asiakkaille. Videoissa opetimme tukiviittomia ja niiden käyttöä puheen tukena. Videot julkaistiin kuvien ja videoiden jakopalvelussa Instagramissa, joka on sosiaalinen verkosto. Instagramissa voi luoda oman tilin, jossa voi julkaista kuvia ja videoita sekä kommentoida ja tykätä toisten jakamista julkaisuista.

Tuotimme yhteensä 130 videota. Valmiit videot on suunnattu muumihahmojen näyttelijöille ja Muumimaailman asiakaspalvelun henkilökunnalle, kuten ravintoloiden ja kahviloiden työntekijöille, sekä Muumimaailmassa vieraileville asiakkaille. Videot on jaettu kategorioihin, joista oppija voi valita itselleen hyödylliset ja kiinnostavat osiot. Kategorioita on kuusi: Muumihahmot, Kysymyssanat, Paikat, Ruokat ja juomat, Verbit sekä Fraasit ja tervehdykset.

Idea yhteistyöhön Muumimaailman kanssa syntyi kesän 2017 aikana, jolloin suoritimme tulkkausharjoittelua Muumimaailmassa. Ympäristönä Muumimaailma oli inspiroiva, ja näimme yhteistyön potentiaalisena. Pohdimme eri vaihtoehtoja, mitä voisimme opinnäytetyönämme tehdä Muumimaailmalle. Tämän jälkeen otimme yhteyttä Muumimaailman operatiiviseen johtajaan Juho Niemiseen, ja esittelimme hänelle yhteistyöideoita. Hän oli kiinnostunut yhteistyöstä, minkä seurauksena aloimme miettiä ideoitamme tarkemmin. Päädyimme valitsemaan aiheeksemme tukiviittomien opetuksen, sillä kesällä harjoittelumme aikana henkilökunta oli kiinnostunut viittomista ja kyseli innoissaan meiltä muutamille sanoille viittomia. Lisäksi tulkkausharjoitteluun valmistautuessamme emme löytäneet Muumimaailman termistöön keskittyvää viittomistoa kattavasti, minkä takia myös näimme viittomien opetusvideoiden tuottamisen tarpeellisenä.

Tavoitteenamme on opinnäytetyön avulla edistää esteettömyyttä Muumimaailmassa ja edistää kommunikoinnin tasavertaisuutta tukiviittomia käyttävien asiakkaiden kanssa. Opetusvideoiden avulla Muumimaailman henkilökunnalla on mahdollista oppia Muumimaailman ympäristöön liittyviä tukiviittomia ja näin heidän on mahdollista ottaa niitä käyttöön työssään. Tukiviittomien käytöstä hyötyisivät erityisesti erityislasten perheet,

mutta sen lisäksi myös viittomakieliset asiakkaat voisivat saada esteettömämmän kommunikaatiokokemuksen Muumimaailmassa vieraillessaan.

Mietimme eri vaihtoehtoja, kuinka toteuttaisimme tukiviittomien opetuksen henkilökunnalle ja Muumimaailman asiakkaille siten, että se palvelisi oppijoita parhaiten. Jotta Muumimaailman henkilökunta ja asiakkaat saisivat opinnäytetyöstämme parhaimman hyödyn, päätimme toteuttaa opetuksen videomuotoisesti. Henkilökunta Muumimaailmassa vaihtuu vuosittain, joten tulimme siihen tulokseen, että opetuksen toteuttaminen videomuotoisesti olisi paras ratkaisu. Näin video olisi aina uuden henkilökunnan katsottavissa ja siihen voisi myös palata myöhemmin. Keräsimme myös palautetta Muumimaailman henkilökunnalta siitä, millaisena he kokivat tukiviittomien opetusvideot opetusmenetelmänä.

Opinnäytetyömme työelämäohjaajana toimi viittomakielen tulkki ja tukiviittomien opettaja Kristiina Wallenius-Penttilä. Pyysimme hänet työelämäohjaajaksemme, sillä hän oli entuudestaan meille tuttu ja tiesimme hänellä olevan paljon kokemusta tukiviittomien perheopetuksesta.

2 PUHEVAMMAISEN ASIAKKAAN VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMINEN

Puhevammaisella ihmisellä tarkoitetaan kuulevaa ihmistä, jolla on vaikeuksia tuottaa tai ymmärtää puhetta. Puhe- ja kommunikaatiovaikeudet voivat liittyä puhe- ja äänielimistön toimimattomuuteen tai vaikeuksiin tuottaa ja ymmärtää kielellisiä ilmaisuja. Kielelliset vaikeudet voivat vaikuttaa puheen lisäksi myös kykyyn lukea ja kirjoittaa. (Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus?.)

Puhevamma voi aiheutua synnynnäisestä tai myöhemmällä iällä tulleesta sairaudesta. Synnynnäiset eli kehitykselliset puhe- ja kommunikaatiovaikeudet johtuvat aivojen kehityksellisistä häiriöistä ja vaurioista. Ne voivat aiheuttaa eriasteisia vaikeuksia kommunikoinnin perustassa, kielen kehityksessä sekä puheen ymmärtämisessä ja tuottamisessa. Synnynnäisiä puhevammaa aiheuttavia sairauksia ovat muun muassa autismin kirjon häiriöt, CP-vamma, kehitysvamma sekä kielellinen erityisvaikeus. (Papunet. Tietoa. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot.)

Myöhemmällä iällä menetetty puhekyky tai kielelliset vaikeudet johtuvat yleensä aivokudosta tai keskushermostoa tuhoavasta sairaudesta tai vammasta. Puhe- ja kommunikaatiovaikeuksien ilmenemiseen vaikuttavat vaurion sijainti ja laajuus. Lievässä puhevammassa kommunikaatiovaikeus voi olla sanojen tai äänteiden tuottamisen vaikeutta. Vakavaan puhevammaan liittyy yleensä puhekyvyn menetys sekä vaikeuksia kielen ymmärtämisessä ja tuottamisessa. Myöhemmällä iällä tulleita sairauksia, jotka voivat aiheuttaa puhevammaa ovat muun muassa aivoverenkierron häiriöt, keskushermoston sairaudet kuten MS- ja ALS-tauti sekä etenevät muistisairaudet. (Papunet. Tietoa. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot.)

Halu olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa on perustavanlaatuinen tarve jokaiselle (Papunet. Tietoa. Jos vuorovaikutus ei etene tavalliseen tahtiin). Ensimmäisissä ihmissuhteissa ihmisen mieleen kehittyä malli siitä, kuinka ollaan vuorovaikutuksessa toisten kanssa. Malli luo pohjaa sille, kuinka ihminen myöhemmin ennakoii vuorovaikutustilanteita, osallistuu niihin sekä havainnoi ja tulkitsee niitä. Tullakseen aktiiviseksi ja aloitteelliseksi viestijäksi, ihminen tarvitsee runsaasti kokemuksia siitä, että on mukavaa

ja antoisaa olla vuorovaikutuksessa muiden kanssa. (Papunet. Muut. Vuorovaikutus. Toimiva vuorovaikutus.)

Puhevammaisuuteen voi liittyä vaikeus ottaa kontaktia ja olla vuorovaikutuksessa toisten kanssa (Papunet. Tietoa. Kun yhteinen kieli puuttuu). Kommunikointia ja ihmisten välistä kanssakäymistä voivat haitata merkittävästi aivojen kehitykselliset häiriöt, sillä ne heijastuvat henkilön kykyyn olla vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. (Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammaisuus?) Vuorovaikutusta voivat merkittävästi haitata puutteellinen kyky käsitellä aistitietoa ja reagoida siihen tarkoituksenmukaisesti. Tällöin vuorovaikutus edellyttää erityistä tukea läheisiltä. (Papunet. Tietoa. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot.)

Vuorovaikutuksen toimivuus ei välttämättä perustu aina puhuttuun tai kirjoitettuun kieleen. Kommunikoinnissa olennaista on, että osapuolet käyttävät ilmaisukeinoa, jonka kaikki hallitsevat. (Papunet. Tietoa. Miten kommunikointi ja kieli kehittyvät.) Puhevammainen ihminen voi kommunikoida monin eri tavoin. On olemassa monia puhetta tukevia ja korvaavia kommunikaatiomenetelmiä. Puhevammainen voi käyttää kommunikoinnissaan esimerkiksi tukiviittomia, kuvia, Blisskieltä tai jotakin kommunikointisovellusta välittäessään viestiään.

Kommunikointikumppani voi toiminnallaan tukea vuorovaikutuksen sujumista puhevammaisen kanssa monella tavalla. Viestin kertojana on hyvä havainnollistaa puhetta esimerkiksi ilmeillä, näyttämällä, piirtämällä tai kirjoittamalla keskeisiä sanoja paperille. Myös puheen hidastaminen ja selkeyttäminen helpottavat puhevammaisen kykyä ymmärtää tuotettua viestiä. Viestin kuulijana on tärkeää kuunnella ja säilyttää katsekontakti puhevammaiseen. On hyvä varmistaa, että on ymmärtänyt puhevammaisen henkilön viestin toistamalla sen uudelleen. (Papunet. Tietoa. Kun yhteinen kieli puuttuu.)

2.1 Kielen- ja puheenkehityksen häiriöt

Kielihäiriöllä tarkoitetaan kyvyttömyyttä kommunikoida kielen välityksellä ja käyttää kieltä oppimisen välineenä (Launonen & Korpjaakko-Huuhka 2006, 40). Kieli- ja puhe-

häiriöt voivat tulla ilmi jo varhaisessa ääntelyssä, äänien aikaan saamissa reaktioissa, kieliyhteisöön sosiaalistumisessa, käsitteistöissä, lauserakenteissa sekä kielen käyttöön liittyvissä taidoissa. Kielihäiriön syntyyn vaikuttavat tekijät liittyvät kuullun havainnointiin, kielen tuottamiseen ja kognitiiviseen prosessointiin. Kielen vastaanottamiseen vaikuttaa aistitoimintojen poikkeavuudet tai vaikeus jäsentää ja hyödyntää aistitoimintoja. Äänien motorisen kontrollin heikkous sekä rakenteelliset poikkeavuudet voivat vaikeuttaa puheen tuottoa. (Launonen & Korpjaakko-Huuhka 2006, 42.)

Lievät kielihäiriöt ovat tavallisia lapsilla, sillä puheen ymmärtämiseen ja tuottoon liittyvät taidot eivät kehity normaalitikaan tasaisesti (Launonen & Korpjaakko-Huuhka 2006, 40). Viivästynyt kielenkehitys sen sijaan viittaa lapsen kommunikaatiotaitojen kehityksen hitauteen sekä kielen välityksellä tapahtuvan oppimisen häiriöihin. 'Puhehäiriön' termiä pidetään vanhentuneena, sillä se liittyy liian yksipuolisesti kielen tuottoon. Toisaalta puhutaan 'viivästyneestä kielenkehityksestä', mutta myös 'viivästyneestä puheenkehityksestä'. Poikkeava kielenkehitys tarkoittaa erityisvaikeutta, jossa luonteenomaista on suuri ero kielellisten sekä ei-kielellisten taitojen välillä. (Launonen & Korpjaakko-Huuhka 2006, 44–45.)

2.2 Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät

Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät tarkoittavat eri keinoja, joilla puhetta voidaan täydentää tai korvata. Puhetta tukevista ja korvaavista menetelmistä käytetään usein lyhennettä AAC, joka tulee englannin kielen termistä Augmentative and Alternative Communication (Huuhtanen 2012, 15). Puhetta tukevia ja korvaavia menetelmiä käytetään kommunikoinnin apuna silloin, kun henkilö ei pysty osittain tai kokonaan tuottamaan ja/tai ymmärtämään puhetta. Jos henkilö ei pysty puhumaan, voidaan käyttää esimerkiksi tukiviittomia, kuvia tai muita puhetta tukevia tai korvaavia menetelmiä.

Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät toisaalta edistävät ja täydentävät puheilmaisua ja toisaalta takaavat korvaavan kommunikoinnin muodon sellaiselle ihmiselle, joka ei myöhemmin alakaan puhua. (von Tetzner & Martisen 2010, 20.) Puhetta tukevat ja korvaavat menetelmät eivät poissulje luonnollisten kommunikointikeinojen käyttöä. Mikäli

henkilö kykenee käyttämään kommunikoinnissaan esimerkiksi ilmeitä, eleitä tai äännähdyksiä, niitä tulisi hyödyntää. (Huuhtanen 2012, 15.)

Useimmille puhetta korvaavaa kommunikointia käyttävälle muut keinot kuin puhe tulevat olemaan pysyvä tapa kommunikoida. Se on heidän ensimmäinen kielensä, äidinkielenä. Puhetta tukevalle kommunikoinnille on tarvetta silloin, kun puhe on epäselvää tai puutteellista ja viesti ei tule tällöin ymmärretyksi. Silloin puhetta tukeva kommunikointimenetelmä on apuna viestin ymmärtämiseksi. Puhetta tukevan kommunikointimenetelmän tarve voi olla myös väliaikaista, jos on kyse puheen kehityksen tukemisesta. (Huuhtanen 2012, 15.)

AAC-menetelmät voidaan jakaa avusteisiin ja ei-avusteisiin menetelmiin. Jaottelu perustuu siihen, miten kommunikoija ilmaisee itseään. Avusteinen kommunikointi tarkoittaa erilaisten materiaalien ja merkkien käyttöä kommunikoinnissa. Näitä ovat esimerkiksi graafiset kommunikointimenetelmät, kuten kuvat, symbolijärjestelmät tai esineet. Ei-avusteisessa kommunikoinnissa ei tarvita merkkejä tai materiaaleja, vaan merkit tuotetaan itse. Näitä ovat esimerkiksi eleillä ja tukiviittomilla tuotettu ilmaisu. (Huuhtanen 2012, 15–16.) Käytämme opinnäytetyömme opetusvideoissa opetusmenetelmänä tukiviittomia, joka on ei-avusteinen kommunikaatiomenetelmä.

2.3 Tukiviittomat ja niiden käyttö puheen tukena

Tukiviittomat ovat puhetta tukeva ja korvaava kommunikaatiomenetelmä, josta hyötyvät henkilöt, joilla on haasteita puheen tuottamisessa ja ymmärtämisessä. Tukiviittomia käytetään puheen rinnalla selventämässä ja tukemassa puheen tuottamista ja ymmärtämistä. Tukiviittomat ovat yksittäisiä viittomakielestä lainattuja viittomia. Yksittäiset viittomat lainataan viittomakielestä, mutta viittomakielelle ominaiset kielioppisäännöt jäävät pois. Tukiviittomia käytettäessä on tärkeää muistaa, että niiden rinnalla käytetään aina puhetta. Samanaikainen puhuminen ja viittominen helpottavat puheviestin ymmärtämistä, mutta voivat myös edistää puheen kehitystä. (Huuhtanen 2012, 28.) Tukiviittottaessa ilmaistaan

usein viestin kannalta keskeisimmät ja tärkeimmät sanat, eli avainsanat. Siitä johtuen tukiviittomia on aiemmin kutsuttu avainviittomiksi, selkoviittomiksi sekä puhetta vahvistaviksi viittomiksi. (Papunet. Tietoa. Tukiviittomat kommunikoinnissa.)

Tukiviittomat vahvistavat puheen ja kielen kehittymistä ja tarjoavat keinon kommunikoida jo varhain. Tukiviittomista hyötyvät lapset, joiden kieli kehittyy viiveellä ja joilla ei ole toimivaa kommunikointikeinoja. Joillakin henkilöillä puheenkehityksen häiriö on niin vaikea, että viittomista tulee heille pysyvä tapa viestiä. Tukiviittomien käyttö voidaan aloittaa myös aikuisiässä, jos henkilöllä on kommunikoinnin vaikeuksia. (Papunet. Materiaalia. Julkaisut. Viittomat kommunikoinnissa.)

Tukiviittomien käyttö on näköaistin kautta tapahtuvaa viestintää puheen rinnalla. Asioiden hahmottaminen näkemällä on usein viittomia tarvitsevalle henkilölle kuulonvaraista hahmottamista helpompaa. (Papunet. Materiaalia. Julkaisut. Viittomat kommunikoinnissa.) Tukiviittomien käyttö on pienelle lapselle motorisesti helpompaa kuin puheen tuottaminen. Monesti lapset oppivatkin viittomia nopeammin kuin sanoja. Tukiviittomien käyttö kieltä opettelevan lapsen kanssa ei heikennä puhetta eikä kielen kehitystä. Tukiviittomat voivat jopa vauhdittaa kielellistä kehitystä ja lisätä lapsen puheytyksiä. Mikäli puhe kehittyy jossakin vaiheessa, se syrjäyttää vähitellen tukiviittomat luonnostaan. Tukiviittomien käyttöä tulisi kuitenkin jatkaa, kunnes lapsi sekä ymmärtää että tuottaa puhetta riittävästi. Jos puhe ei kuitenkaan kehity odotetulla tavalla, tukiviittomista voi tulla pysyvä kommunikointikeino. (Papunet. Materiaalia. Julkaisut. Viittomat kommunikoinnissa.)

2.4 Tukiviittomien käyttäjät

Niin pienet lapset kuin aikuisetkin voivat käyttää tukiviittomia kommunikaation tukena. Tukiviittomat soveltuvat sellaisille henkilöille, jotka pystyvät havainnoimaan ja tulkitsemaan käsillä tuotettuja liikkeitä sekä tuottamaan niitä itse. Käsien käyttö edellyttää ylävartalon ja yläraajojen asennonhallintaa. (Papunet. Tietoa. Viittomat kommunikoinnissa.) Jos henkilöllä on vaikeita motorisia häiriöitä, viittomien tuottaminen voi olla hankalaa. Viittominen voi olla vaikeaa esimerkiksi, jos henkilöllä on pakkoliikkeitä aiheuttava CP-

vamma, dyspraksia eli vaikeus muodostaa motorisia liikemalleja tai muusta syystä johtuvaa jäykkyyttä tai kömpelyyttä käsissä. (Huuhtanen 2012, 29.)

Tukiviittomat voivat lisätä kuulevien ja puhumattomien lasten ja miksei aikuistenkin kommunikointia. Erityisesti dysfaattisten lasten ja eri-ikäisten kehitysvammaisten henkilöiden on todettu hyötyvän viittomakommunikoinnista. (Huuhtanen 2012, 28.)

3 MUUMIMAAILMA YHTEISTYÖKUMPPANINA

Toteutimme opinnäytetyön yhteistyössä Muumimaaailma oy:n kanssa. Muumimaaailma oy on Naantalissa sijaitseva matkailualan yritys, joka on perustettu vuonna 1993. Muumimaaailma on teemapuisto, joka perustuu suomenruotsalaisen kirjailija ja taiteilija Tove Janssonin luomille muumitarinoille. Teemapuisto perustettiin Muumi-piirrossarjan tuottajan Dennis Livsonin aloitteesta. Teemapuiston tarkoituksena on luoda elämyksiä lapsille ja heidän perheilleen. (Muumimaaailma. Yrityksille. Muumimaaailma Oy.) Puisto toteuttaa Muumien arvoja eli perhekeskeisyyttä, ystävällisyyttä, toisten ihmisten kunnioittamista sekä seikkailumieltä ja turvallisuutta. Muumien lisäksi Muumimaaailmassa voi tutusta saaristoluontoon, joka luo hienot puitteet nauttia lastenkulttuurista perheen kanssa. (Muumimaaailma. Yritysinfo. Dennis Livson.) Muumimaaailma on teemapuistona suosittu, siellä on ollut kävijöitä miljoonia (Muumimaaailma. Yrityksille. Muumimaaailma Oy).

Muumimaaailma on tehnyt pitkään yhteistyötä koulumme Diakonia-ammattikorkeakoulun kanssa antaen tulkkiopiskelijoille mahdollisuuden tehdä tulkkausharjoittelua kesäisin Muumimaaailmassa. Muumimaaailman näytelmiä on tulkattu suomalaiselle viittomakielelle sekä eri AAC-menetelmillä, kuten tukiviittomilla, kuvilla, toimintatauluilla sekä blisskielellä. Kun otimme yhteyttä Muumimaaailmaan, he lähtivät mielellään mukaan yhteistyöhön.

Alussa otimme syksyllä 2017 yhteyttä Muumimaaailman operatiiviseen johtajaan Juho Niemiseen, jonka kanssa lähdimme suunnittelemaan yhteistyötä. Teimme ehdotuksia erilaisista opinnäytetyön aiheista, kuten Taikatalven 2018 tulkkaus ja tukiviittomien opetus Muumimaaailman henkilökunnalle, joista päädyimme yhdessä valitsemaan tukiviittomien opetuksen henkilökunnalle.

Myöhemmin yhteyshenkilöksemme vaihtui markkinointijohtaja Ann-Karin Koskinen, jonka kanssa olemme tehneet yhteistyötä syksystä 2017 kevääseen 2018. Muumimaaailma on ollut kiinnostunut työmme etenemisestä ja prosessin eri vaiheista. Yhteydenpito on pääosin tapahtunut sähköpostin välityksellä ja sen lisäksi olemme järjestäneet tapaamisia Muumimaaailma oy:n toimistolla Naantalissa neljä kertaa.

3.1 Viittominen muumihahmojen ilmaisukeinona

Muumimaaailmassa muumiasuissa olevat muumihahmot eivät puhu vaan kommunikoivat ainoastaan osoituksia ja eleitä käyttämällä. Muumiasuissa olevilla muumihahmoilla tarkoitamme esimerkiksi Muumipeikkoa ja Nipsua, joilla asu peittää muumihahmoa näyttävän ihmisen kasvot. Sen sijaan muumihahmoista esimerkiksi Pikku Myy ja Nuuska-muikkunen, joilla kasvot näkyvät, käyttävät puhetta kommunikoidessaan asiakkaiden kanssa.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on, että Muumimaaailman henkilökunta voisi käyttää tukiviittomia kohdatessaan niitä käyttäviä asiakkaita. Tällöin myös muumihahmoja näyttävät työntekijät voisivat viittoja esimerkiksi *Minä olen muumipeikko* tai *Halataan, kun tavataan!*. Tämä tarkoittaa sitä, että hahmot, jotka eivät kommunikoi puheella viittoisivat kuitenkin. Pohdimme opinnäytetyötämme tehdessä, onko tämä eettisesti oikein, sillä kaikki eivät ymmärrä tukiviittomien merkitystä. Tulimme siihen tulokseen, että tukiviittomien käyttö on eettisesti hyväksyttävää. Muumihahmot käyttävät eleitä ja osoituksia kommunikoidessaan asiakkaiden kanssa, jolloin myös ne, jotka eivät ymmärrä tukiviittomien merkitystä voivat viestiä muumien kanssa. Lisäksi osa tukiviittomista on elementaarisia ja sen vuoksi helposti ymmärrettäviä. Sen sijaan, että kaikki eivät ymmärrä tukiviittomia, voi se parantaa huomattavasti joidenkin niitä käyttävien asiakkaiden ymmärtämistä ja luoda heille tasa-arvoisemman kommunikaatiokokemuksen Muumimaaailmassa vieraillessaan. Tällöin tukiviittomien käyttö on etu niin niitä käyttäville asiakkaille kuin myös Muumimaaailmalle.

Muumimaaailmassa esiintyviä hahmoja on paljon ja paikan aukioloajat ovat pitkiä. Monet perheet viettävät Muumimaaailmassa kokonaisen päivän aamusta alkuiltaan. Usein samalle muumihahmolle on useampi näyttelijä, joka vaihtuu jopa päivän aikana. Näyttelijöiden vaihtuminen päivän aikana sai meidät pohtimaan ristiriitaa, joka voi syntyä sillä, että esimerkiksi yksi Pikku Myyn näyttelijöistä on viittonut ja myöhemmin toinen Pikku Myyn näyttelijä ei enää viito lainkaan. Tällainen tilanne voisi mahdollisesti syntyä, jos osa henkilökunnasta ei opiskele tukiviittomia ja näin ollen ei niitä hallitse. Asiakkaalle voi tästä jäädä ristiriitainen ja hämmäntävä olo, mikäli hän tapaa ensin viittovan Pikku Myyn ja myöhemmin Pikku Myyn, joka ei osaakaan viittoja.

3.2 Muumien kielen vaikutus opetuksen sisältöön

Muumeille on muodostunut oma tapansa puhua ja ilmaista asioita. Pyrimme ottamaan huomioon eri hahmojen käyttämiä lausahduksia myös tukiviittomien opetuksessa. Kyseisiä lausahduksia ovat esimerkiksi Muumimamman sanonta *Halataan, kun tavataan!* tai Pikku Myyn kiukuissaan tokaisema *Kamala nälkä!*. Nämä lausahdukset tulivat tutuiksi Muumimaailmassa kesällä 2017 tulkkausharjoittelua tehdessä.

Kun suunnittelimme opetuksen sisältöä, keskityimme Muumimaailmalle keskeiseen sanastoon. Sisältöä suunnitellessamme tutustuimme Muumimaailman nettisivuihin, joista saimme paljon tarvittavaa tietoa. Muumimaailman sivuilta löysimme kaikki paikat, joita Muumimaailmassa on, sekä ravintolat ja ruokavalikoimat. Ruokasanaston sisältöä piti miettiä tarkemmin, sillä halusimme säilyttää ne samalla tavalla kuin Muumimaailma oli ne nimennyt. Tukiviittomien opetuksessa on kuitenkin tärkeää huomioida, että tukiviittomat vastaavat puhuttua kieltä. Yleensä, kun käytetään tukiviittomia puheen tukena, puhutut sanat ovat yleiskielisiä, kuten *banaani* eikä *bansku*, joka on enemmän puhekielinen termi. Muumimaailman ruokavalikoimaan kuului kolme puhekielistä termiä. Nämä olivat *namu*, *burgeri* sekä *limu*. Päätimme kuitenkin opettaa viittomat toistamalla ne ääneen puhekielisesti. Opetusvideolla viittomme HAMPURILAINEN ja sanomme samaan aikaan *burgeri*. Kun mukautimme sanavalinnat Muumimaailman ympäristön mukaan, saimme opetuksesta oppijalähtöisemmän kokonaisuuden kuin jos olisimme käyttäneet yleiskielisiä termejä.

4 KOMMUNIKAATIO-OHJAUS VUOROVAIKUTUKSEN TUKEMISEKSI

Kommunikaatio-ohjauksen tarkoituksena on edistää puhevammaisen henkilön ja ympäristön välistä vuorovaikutusta ja poistaa mahdollisia sitä haittaavia tekijöitä. Kommunikaatio-ohjauksen avulla luodaan ympäristö, jossa puhevammainen henkilö voi tasavertaisesti osallistua yhteisönsä vuorovaikutustilanteisiin. (Kuuluville. Media. Kommunikaatio-ohjaus käytännössä.) Tuottamiemme tukiviittomien opetusvideoiden avulla Muumimaailman henkilökunnalla on mahdollisuus opiskella tukiviittomia, jolloin Muumimaailmassa vierailevalla puhevammaisella henkilöllä on tasavertaisemmat mahdollisuudet osallistua vuorovaikutustilanteisiin.

Kommunikaatio-ohjaus on vammaispalvelulain perusteella myönnettävää sopeutumisvalmennusta. Kommunikaatio-ohjauksella tai -opetuksella tarkoitetaan uuden kielen tai kommunikaatiomenetelmän käytön ohjausta ja opetusta. Se on tarkoitettu puhevammaiselle henkilölle ja hänen lähipiirilleen. Kommunikaatio-ohjausta voidaan tehdä sekä lapsille että aikuisille. Lähipiirillä tarkoitetaan niitä ihmisiä, joiden kanssa puhevammainen henkilö on arjessaan tekemisissä. Esimerkiksi omaiset, päiväkodin, asumisyksikön tai toimintakeskuksen henkilökunta voivat olla puhevammaisen lähipiiriä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Itsenäisen elämän tuki. Kommunikointi. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus.) Puhevammaiselle ja hänen lähipiirilleen annettava kommunikaatiomenetelmien ohjaus voi olla esimerkiksi tukiviittomien tai yksilöllisesti rakennetun kommunikointikansion, -ohjelmansovelluksen tai -laitteen käytön ohjausta (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Itsenäisen elämän tuki. Kommunikointi. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus).

4.1 Tukiviittomaopetus

Tukiviittomaopetuksessa opetetaan yksittäisiä viittomia puheen tueksi. Tukiviittomat ovat ydinsanoja ja näin ollen ovat vain tukemassa puhetta ja sen ymmärtämistä. Tukiviittomat ovat yksittäisiä viittomakielen viittomia. (Papunet. Tietoa. Tukiviittomat kommunikoinnissa.)

Tukiviittomaopetuksessa oppijoille opetetaan viittomia ja niiden käyttöä puheen tukena. Opetuksessa keskitytään viittomien valintoihin sekä niiden oikeaoppiseen tuottamiseen. Tukiviittomien opetukseen on kehitelty eri menetelmiä. Olennaisinta tukiviittomien opetuksessa on löytää oppijoiden yksilölliset mieltymykset ja kiinnostuksen kohteet ja lähteä niistä liikkeelle (Huuhtanen 2012, 29). Kysyimme Muumimaailmasta toiveita siitä, mitkä viittomat olisivat heidän työssään tärkeitä ja oppisen kannalta motivoivia. Keskeisimpinä aihealueina sähköpostiviesteissä nousivat muumihahmot sekä Muumimaailman paikat.

4.2 Opetusmenetelmät

Opetusmenetelmät ovat keinoja, joilla opetetaan uusia asioita oppijoille. Esittävä opetus on eniten käytetty ja perinteisin opetusmenetelmä. Opetus voi tapahtua lähiopetuksen mukaisesti opettajan ollessa läsnä opetustilanteessa tai verkko-opetuksena, jolloin opettaja on mahdollisesti läsnä verkossa. Lisäksi opetusmenetelmänä voidaan käyttää videoita, jotka on tallennettu etukäteen ja oppijat voivat videoiden avulla harjoitella opetettavaa asiaa. (Heikkilä & Rönkkö 2006.) Aiomme käyttää opinnäytetyömme tukiviittomaopetuksessa opetusmenetelmänä videoita.

Opetusmenetelmä on opetuksen toteuttamis- tai työtapaa, jonka tulisi edistää oppijan oppimista (Vuorinen 2001, 63). Opetus voi tapahtua yksityisopetuksena tai esimerkiksi ryhmäopetuksena. Opetuksen suunnittelu tulee tehdä tarkoin juuri tietylle kohderyhmälle ja kohderyhmää parhaiten palvelemalla tavalla. Opinnäytetyömme kohderyhmä oli Muumimaailman henkilökunta sekä Muumimaailmassa vierailevat asiakkaat. Erilaiset opetusmenetelmät mahdollistavat opetuksen laadun juuri tietylle kohderyhmälle. Ihmiset oppivat eri tavoilla, toisille sopii paremmin ryhmäopetus ja ryhmän vertaistuki. Toisille taas yksilöllinen opetus takaa parhaimman mahdollisen oppimiskokemuksen. Tukiviittomien opetusvideot mahdollistavat opiskelun ryhmässä tai itsenäisesti.

4.3 Videon käyttö tukiviittomien opetusmenetelmänä

Videoiden käyttö opetusmenetelmänä mahdollistaa sen, että opetusmateriaali pysyy tallessa ja on katsottavissa aina tarvittaessa uudestaan. Videot voi pysäyttää haluamaansa kohtaan ja jatkaa milloin vain. (Kortesmaa & Suoninen 2012, 2.2.) Viittomien opettaminen edellyttää, että opetus tapahtuu joko reaaliaikaisena lähiopetuksena tai videoituna. Viittomia on lähes mahdotonta opetella pelkästään viittomakuvamateriaalista, sillä niistä ei ilmene viittoman muodostama liikerata. Kuvamateriaali kuitenkin tukee viittomien opiskelua, sillä siitä pystyy hyvin kertaamaan ja palauttamaan mieleen viittoman. Kuvamateriaali onkin hyvä muistin tueksi.

Internetistä voi hakea videomateriaalia viittomien itseopiskeluun. Esimerkiksi nettisivuilta suvi.viittomat.net ja finsl.signwiki.org voi katsoa videoituja viittomia. Muumimaailman termistöön keskittyvää viittomistoa ei kuitenkaan löydy kattavasti valmiina olemassa olevista lähteistä. Opinnäytetyössämme paneudumme Muumimaailmaan ympäristönä ja heidän henkilökohtaisiin tarpeisiinsa. Näin ollen videoiden sisältö on suunnattu Muumimaailmalle keskeiseen sanastoon.

5 TUKIVIITTOMIEN OPETUS – TYÖN VAIHEET JA TOTEUTUS

Opinnäytetyömme koostui tukiviittomien opetusvideoista sekä tiedotusvideosta, joka käsittelee tukiviittomia ja niiden käyttöä kommunikaation tukena. Videot on suunnattu Muumimaailman henkilökunnalle sekä Muumimaailmassa vieraileville asiakkaille. Luovutimme videot Muumimaailman käyttöön ja perustimme Instagramiin julkisen muumiviittomia-tilin Muumimaailman asiakkaita sekä muita viittomista kiinnostuneita varten (Liite 5).

Opinnäytetyöprosessi on jaettu viiteen eri vaiheeseen. Ensimmäinen vaihe on viittomien valinta, jossa suunnittelimme videoiden sisältöä yhteistyössä Muumimaailman kanssa. Toinen vaihe on opetuksen suunnittelu ja videoiden käsikirjoitusten työstäminen. Tässä vaiheessa suunnittelimme, kuinka aioimme toteuttaa opetuksen videoilla. Kolmas vaihe on videoiden kuvaaminen ja editointi, jossa kerromme, kuinka toteutimme videoiden kuvauksen sekä editoinnin. Neljäs vaihe on videoiden luovuttaminen Muumimaailmalle ja Instagram-tilin julkaiseminen. Siinä kerromme, milloin opetusvideot luovutettiin Muumimaailman käyttöön ja miksi päädyimme valitsemaan Instagramin opetusvideoiden julkaisukanavaksi. Viides vaihe on palautteen kerääminen. Palautetta kerättiin Muumimaailman henkilökunnalta siitä, miten he kokivat viittomien opetusvideot opetusmenetelmänä, miten he kokivat hyötyvänsä videoista ja siitä, mitä he pitivät videoiden ulkoasusta. Palautteen keräämistä ja analysointia käsittelemme kappaleessa 6.

5.1 Viittomien valinta

Viittomien valinta tehtiin suunnitellusti ja yhteistyössä Muumimaailman kanssa. Lähdimme aluksi tekemään listaa viittomista, jotka olisivat hyödyllisiä Muumimaailmassa. Tekemämme tulkkauharjoittelu Muumimaailmassa kesällä 2017 antoi käsityksen sopivista viittomista. Laitoimme ehdotelman viittomalistasta sähköpostilla Muumimaailman yhteyshenkilöllemme ja kysyimme hänen mielipidettä viittomien valinnasta. Saimme vinkkejä, minkälaisia viittomia olisi vielä hyvä löytää ja sen pohjalta muokkasimme viittomalistaa valmiiseen muotoon (Liite 1). Ennen opetusvideoiden kuvausta hyväksyimme listan vielä Muumimaailmassa.

Jaoin viittomat eri kategorioihin jäsentaäksemme opetusvideot selkeään muotoon ja oppijaystävällisiksi. Kategorioita ovat Muumihahmot, Paikat, Ruokat ja juomat, Kysymys-sanat, Verbit sekä Fraasit ja tervehdykset. Kategorioiden alla on kuhunkin aihepiiriin liittyviä viittomia. Oppija voi valita, haluaako opetella viittomia vain yksittäisistä kategorioista vai kaikista kategorioista.

Kategoriassa Muumihahmot löytyvät lähes kaikki muumihahmojen viittomat. Valitettavasti jouduimme jättämään pois *Aliisan*, *Hosulin* ja *Sosulin* sekä *Tiuhtin* ja *Viuhtin*, sillä emme löytäneet niille yleisesti käytössä olevia viittomia. Tästä mainitsimme myös Muumimaailman yhteyshenkilöllemme ja sovimme, että jätämme ne pois. Joillekin muumihahmoille oli useita viittomavaihtoehtoja, kuinka ne voidaan viittoaa. Päätimme opettaa videoilla kaikki vaihtoehdot, joista oppija voi valita sen, jota haluaa käyttää. Muumimaailman asiakkaat tulevat eri puolilta Suomea, mikä voi vaikuttaa viittomien käyttöön. Viittomien käytössä on alue-eroja, jolloin esimerkiksi Itä-Suomesta saapuvalla asiakkaalla voi olla eri viittoma käytössä kuin Varsinais-Suomesta saapuvalla asiakkaalla. Tämän vuoksi koimme tärkeäksi opettaa kaikki viittomavaihtoehdot.

Kategoriassa Paikat ovat keskeisimpien Muumimaailman paikkojen viittomat. Tutkimme Muumimaailman nettisivuilta, mitä eri paikkoja Muumimaailmasta löytyy. Niitä oli todella paljon, joten päädyimme karsimaan osan pois ja valitsimme opetusvideoihin keskeisimmät, kuten *Muumitalo*, *Pikku estradi*, *Emmateatteri* ja *Mamman keittiö*.

Ruoat ja juomat- kategoriassa on viittomia ruoille ja juomille, joita asiakkaat voivat Muumimaailmassa käydessään nauttia. Kategoriassa ovat esimerkiksi viittomat PIZZA, RANSKALAISET, PANNUKAKKU ja LIMU. Ruokien ja juomien viittomaopetusvideoiden tarkoituksena on, että viittova asiakas voisi tilata haluamaansa ruokaa viittoen ja tulisi niin ymmärretyksi.

Kysymyssanoissa on yleisimmin käytössä olevien kysymyssanojen viittomat ja kategoriassa Verbit arkisia verbien viittomia. Verbit ovat valittu sen mukaan, mitä Muumimaailmassa voi tehdä, esimerkiksi *tanssia*, *uida* ja *syödä*.

Viimeisessä kategoriassa Fraasit ja tervehdykset on opetettuna, kuinka voi viittoja yleisimpiä tervehdyksiä, kuten *Hyvää huomenta* ja lyhyitä fraaseja, esimerkiksi *Tervetuloa Muumimaailmaan*. Fraasit ovat valittu sen mukaan, mitä olemme ajatelleet muumihahmojen puhuvan asiakkaille. Muumimamma voi viittoen sanoa: *Halataan, kun tavataan*, ja Pikku Myy voi viittoen huudahtaa: *Kamala nälkä!*.

Viittomien hakemisessa käytimme apuna Suomalaisen viittomakielen verkkosanakirjaa Suvia sekä konsultoimme viittomakielen lehtoreitamme Tiina Saarijärvi-Kivelää sekä Mari Virtasta, jotka ovat natiiveja kielen käyttäjiä. *Aliisan*, *Hosulin* ja *Sosulin* sekä *Tiuhtin* ja *Viuhtin* viittomia yritimme selvittää vielä Facebookista ryhmästä ”Meidän kaunis, rakas viittomakielemme ja kulttuurimme!” sekä muilta viittomakielisiltä kontakteiltamme, mutta valitettavasti niille ei löytynyt vakiintuneita viittomia.

5.2 Opetuksen suunnittelu ja videoiden käsikirjoitusten työstäminen

Suunnittelimme video-opetuksen sekä tiedotusvideon käsikirjoituksen tammikuun ja helmikuun 2018 aikana. Opetuksen suunnittelussa otimme huomioon opetettavan materiaalin laajuuden sekä sisällön. Mietimme tarkasti, missä järjestyksessä sisältö olisi hyvä opettaa, jotta oppijat oppisivat videoista mahdollisimman hyvin. Suunnittelimme opetuksen loogiseen järjestykseen samalla ajatuksella kuin opettaisimme viittomat lähiopetuksen mukaisesti. Opetettavan sisällön aihepiirinä oli Muumimaailma, joten loogisinta oli aloittaa Muumihahmoista ensimmäiseksi. Tämän jälkeen tulivat Kysymyssanat ja Paikat. Koska paikkojen viittomissa oli paljon kaksiosaisia viittomia, esimerkiksi MAMMAN KEITTIÖ, oli loogista ja oppijalle on helpompaa, että Muumihahmot oli opetettu ensin. Paikkojen jälkeen opetimme Ruokat ja juomat, Verbit ja lopuksi Fraasit ja tervehdykset. Fraasit jätimme viimeisiksi, sillä oppijan on hyvä oppimisprosessin kannalta osata ensin yksittäisiä viittomia, ennen kuin opiskelee useamman sanan fraaseja. Oppijan on helpompaa oppia useamman viittoman fraaseja, kun fraaseissa olevia viittomia on aiemmin opittu erillisinä viittomina.

Opetusvideoissa olimme vuorotellen kameran edessä. Mielestämme oli selkeintä, että vain toinen meistä viittoi viittoman kameralle. Päätimme käyttää videoilla ääntä, sano-

malla ääneen sanan samalla, kun viitoimme sen. Koimme tämän olevan parempi vaihtoehto, kuin pelkän huulion käyttö, sillä opetimme tukiviittomia. Päätimme kuvata jokaisen viittoman omalle videolle, jolloin oppija löytää haluamansa viittoman helpoiten ja voi myös palata siihen helposti myöhemmin.

Tiedotusvideossa olimme molemmat kameran edessä ja kerroimme lyhyesti tukiviittomista ja niiden käytöstä puheen tukena. Tiedotusvideoon kirjoitimme tarkan käsikirjoituksen (Liite 2). Suunnittelimme etukäteen, missä järjestyksessä videon asiat kerrotaan ja jaoimme puheenvuorot. Videolla käytimme tukiviittomia samalla puheen tukena, koska sillä tavalla saimme mallinnettua, kuinka tukiviittomia käytännössä käytetään.

Halusimme videoiden ulkoasusta miellyttävän ja katsojajäystävällisen. Keskustelimme Muumimaailman yhteyshenkilömme kanssa siitä, millaiset vaatteet meillä olisi videoilla päällämme. Hän ehdotti, että käyttäisimme videoilla pallollisia mekkoja, joita Muumimaailman työntekijät käyttävät. Koulutuksemme kautta olemme oppineet, että viittomat erottuvat parhaiten tummaa ja yksiväristä vaatetta vasten. Pohdimme häiritsevätkö pallot mekoissa katsojan silmää, mutta tulimme siihen tulokseen, että videomme ovat sen verran lyhyitä, että pallot tuskin häiritsevät. Tulkkauksessa tilanne voisi olla toinen, sillä tilanne olisi pitkäkestoisempi. Päädyimme käyttämään mekkoja videoillamme, sillä ne toivat videoihin hakemaamme Muumimaailmamaista tunnelmaa.

Vaatteiden lisäksi halusimme videoiden ulkoasuun myös muuta muumi-teemaan sopivaa. Videoiden alkuun suunnittelimme aloituskuvan, jossa luki videon viittoma ja kuvan alareunaan tuli Muumilaakson kasvillisuudesta ideoitu maalaus, jonka Sointu maalasi akryylimaaleilla (Liite 3). Maalaus leikattiin irti Adobe Photoshop-ohjelmalla maalaus pohjasta ja liitettiin eri väristen taustojen päälle. Tässä työvaiheessa saimme apua Soinnun avopuolisolta Jukka Kaleniukselta. Taustojen värit valittiin Blisskartasta, ja jokaiselle viittomalle aloituskuvan taustaväri valittiin viittoman sanaluokan mukaan.

5.3 Videoiden kuvaaminen ja editointi

Opetusvideoiden kuvaaminen toteutettiin 13.2.2018, ja kuvauspaikaksi valikoitui Diakonia-ammattikorkeakoulun tulkkaustudio. Valitsimme kuvauspaikaksi studion, sillä siellä

käytössämme olivat hyvät laitteet, jotka mahdollistivat parhaan mahdollisen laadun. Tulkkauksstudiossa saimme taustalle yksivärisen taustakankaan ja kuvausvaloja säätämällä välttyimme ylimääräisiltä varjoilta. Näin tausta oli mahdollisimman rauhallinen ja viittomat näkyivät hyvin. Valitsimme taustakankaan väriksi harmaan, joka sopi parhaiten vaatteidemme väriin.

Apua tulkkauksstudiossa kameran ja kuvausvalojen käyttöön saimme Diakonia-ammattikorkeakoulun opetusteknologian asiantuntijalta Kimmo Turtiaiselta ja tietohallinnon asiantuntijalta Olli-Pekka Kurpalta. Parhaan äänen kuuluvuuden saamiseksi käytimme kuvatessamme erillistä mikrofonia, jonka kiinnitimme mekkojemme kaula-aukkoon. Kaikkiaan viittomien kuvaukseen meni aikaa noin kolme tuntia. Tämän jälkeen katsoimme videoita läpi ja karsimme huonoimmat versiot pois. Emme olleet kuitenkaan tyytyväisiä otoksiimme, sillä kummallakin oli mielestämme liian vakavat ilmeet videoilla. Halusimme pirteämmän ja iloisemman ilmeen opetusvideoille, sillä kyse oli lasten kanssa käytettävästä sanastosta. Päädyimme tämän vuoksi kuvaamaan opetusvideot uudelleen 22.2.2018. Toisen kuvauspäivän jälkeen olimme tyytyväisiä ilmeisiimme videoilla. Kuvausprosessi sujui ensimmäistä kertaa nopeammin ja mutkattomammin, kun laitteet olivat jo edelliseltä kerralta tuttuja.

Tukiviittomien käytöstä kertovan tiedotusvideon kuvaaminen toteutettiin 20.2.2018. Tiedotusvideo kuvattiin Eriskummallisessa kahvilassa Naantalissa. Ehdotus Eriskummallisesta kahvilasta kuvauspaikaksi tuli Muumimaaailman yhteyshenkilöltämme. Eriskummallinen kahvila oli ympäristönä mielestämme hyvä, sillä saimme siellä kuvatessamme videoon muumimaista tunnelmaa. Halusimme varmistaa parhaan mahdollisen kuvausvalaistuksen ja kuvasimme kahvilassa aamupäivällä luonnonvalossa, sillä meillä ei ollut käytettävissämme kuvausvaloja.

Kun videot oli kuvattu ja olimme valinneet niistä parhaimmat vaihtoehdot, aloimme editoida niitä. Videoiden editointiin käytimme videoiden editointiohjelmaa Adobe Premieriä. Editoinnissa saimme apua tietohallinnon asiantuntijalta Olli-Pekka Kurpalta. Editoidessa liitimme aloituskuvan videon alkuun. Viittomien tiedotusvideon loppuun liitimme myös loppukuvan, johon tulivat lopputekstit sekä Diakonia-ammattikorkeakoulun logo.

Videoiden editoiminen vei aikaa. Koska lisäsimme videot Instagramiin, meidän tuli ottaa huomioon aloituskuva koko. Sen tuli olla oikean kokoinen, jotta se näkyisi kunnolla eikä alareunan maalauksesta rajautuisi osaa pois. Kuvan tuli olla neliö, jolloin tietokoneella katsottaessa kuvaan jäi mustat reunat. Instagramissa reunat rajautuvat pois, jolloin myös videoilta rajautui osa reunoilta pois. Emme halunneet antaa Muumimaailman käyttöön samoja videoita, sillä emme halunneet, että mustat reunat näkyvät aloituskuvasa heidän katsoessaan videoita. Tästä syystä editoimme toiset versiot, joissa aloituskuva oli laajakuvamuodossa. Kuvan koon lisäksi meidän tuli ottaa huomioon tallennusmuoto, jolla tallensimme videot editoituaamme ne. Videot tuli tallentaa MP4-muotoon, jotta ne sai ladata Instagramiin.

5.4 Videoiden luovuttaminen Muumimaailmalle ja Instagram-tilin luominen

Kun videot oli editoitu ja valmiit, latasimme ne Instagramiin. Valitettavasti jouduimme jättämään Instagramista Verbit-kategoriasta pois viittoman TULLA, sillä Instagramiin ladatessa videolta rajautui osa viittomasta pois. Kaikki muut viittomat löytyvät Instagramista. Kun latasimme videoita Instagramiin, tili oli vielä suljettu.

Videot luovutimme Muumimaailman käyttöön 9.3.2018. Tätä ennen hyväksyimme ne ohjaavalla lehtorillamme Ulla Niittyinperällä. Videoiden luovutuksen jälkeen julkasimme Instagram-tilin, kun olimme saaneet siihen Muumimaailmasta luvan. Instagram-tilin nimeksi tuli ”muumiviittomia”. Tili tulee säilymään Instagramissa, mutta emme tulevaisuudessa päivitä sitä. Diakonia-ammattikorkeakoululla ja Muumimaailmalla on oikeus käyttää opinnäytetyönä tuottamiamme tukiviittomien opetusvideoita esittely- ja opetustarkoituksiin. Muumimaailma on lisäksi oikeutettu hyödyntämään Instagram-tiliä markkinoinnissaan.

Ennen Instagram-tilin perustamista pohdimme muitakin vaihtoehtoja opetusvideoiden julkaisukanavaksi. Vaihtoehtoina oli Instagramin sijaan myös Youtube-kanavan perustaminen ja nettisivujen tekeminen. Keskustelimme vaihtoehtoista Muumimaailman yhteyshenkilömme kanssa ja päädyimme Instagramiin, sillä koimme sen parhaaksi vaihtoehdoksi. Instagram oli vaihtoehtoistamme nykyaikaisin ja resurssiemme puitteissa parhaiten toteutettavissa. Nettisivujen teko olisi vienyt paljon aikaa, ja meillä ei ollut niiden

tekemisestä aiempaa kokemusta. Instagramin etuna oli myös se, että sinne sai järjestettyä videot loogiseen järjestykseen. Youtubessa järjestystä ei olisi saanut niin konkreettisesti näkyviin. Lisäksi hyvänä puolena Instagramissa oli se, että se toimii niin tietokoneen selaimella kuin mobiilisovelluksella. Näin viittomat ovat nähtävissä puhelimesta myös Muumimaailmassa vierailtaessa. Instagram-tilin katsominen ei vaadi oman tilin luomista Instagramiin.

6 PALAUTE – OPPIJOIDEN KOKEMUS OPETUSMATERIAALISTA

Lopuksi keräsimme palautetta tukiviittomien opetusvideoista Muumimaailman henkilökunnalta palautekyselyn kautta. Halusimme tietää, miltä videot olivat tuntuneet opetusmenetelmänä tukiviittomien opiskelussa. Lisäksi halusimme tietää, kokiko henkilökunta saaneensa tarpeeksi tietoa tukiviittomien käytöstä ja kokivatko he hyötывänsä opetusvideoista. Myös opetusvideoiden ulkoisesta ilmeestä halusimme saada palautetta. Henkilökunnan oli mahdollista kyselyn kautta kertoa myös, jos olisi kaivannut sisältöön jotakin enemmän. Lisäksi henkilökunnan oli mahdollista antaa vapaasti palautetta, mikäli tuli mieleen jotakin muuta, mitä kyselyssä ei kysytty.

Analysoimme heikkoudet ja vahvuudet palautteesta sekä raportoimme, mitkä asiat toimivat ja mitkä mahdollisesti olisi tarvinnut tehdä toisin oppijoiden mukaan. Oppijoilta saamamme palaute auttaa meitä kehittämään itseämme tulevaisuudessa, ja palautteen avulla tiedämme työelämään siirryttäessä, mitkä asiat opetuksessa olivat hyviä ja olisiko mahdollisesti joissakin asioissa kehitettävää.

Oppijat saivat mahdollisuuden kertoa palautekyselyn kautta, miten he kokivat videot opetusmenetelmänä. Toteutimme palautekyselyn Webropol-kyselynä ja lähetimme linkin kyselyyn Muumimaailman yhteyshenkilölle, joka välitti sen eteenpäin henkilökunnalle. Palautekyselyyn oli aikaa vastata neljä viikkoa. Saimme yhteensä kolme palautetta.

6.1 Oppijoiden kokemus tukiviittomien opiskelusta opetusvideoiden avulla

Saamamme palautteen perusteella oppijat kokivat saaneensa riittävästi tietoa tukiviittomien käytöstä puhetta tukevana ja korvaavana menetelmänä tiedotusvideon avulla. Oppijat kokivat, että viittomat opetettiin opetusvideoilla selkeästi. Viittomien liikerata oli oppijoiden mielestä näytetty selkeästi ja rauhallisesti, mutta kuvakulman vaihtuminen koettiin välillä sekavaksi. Oppijoiden toiveena oli, että kaikki viittomat olisi kuvattu useasta kuvakulmasta. Kuvakulma suoraan edestä koettiin kaikkein parhaimmaksi. Oppijat arvioivat tukiviittomien opetusvideoiden sisällön erittäin laajaksi ja kattavaksi. Lisäksi he kokivat hyötывänsä tuottamistamme opetusvideoista, vaikka kaikki eivät ehkä kokeneet

tukiviittomien opiskelun olevan tällä hetkellä ajankohtaista. Oppijat kokivat myös opetusvideot miellyttäväksi tavaksi opiskella tukiviittomia. Opetusvideot olivat oppijoiden mielestä selkeitä, yksiselitteisiä ja sopivan ytimekkäitä.

6.2 Oppijoiden kokemus opetusvideoiden teknisestä toteutuksesta ja ulkoasusta

Opetusvideoiden tekninen toteutus ja ulkoasu jakoivat mielipiteitä. Opetusvideoiden ulkoasu koettiin miellyttäväksi ja kivaksi, mutta toteutus olisi voinut olla teknisesti laadukkaampi, jolloin sitä voisi markkinoida eteenpäin esimerkiksi yrityksille. Oppijat kokivat äänen- ja kuvanlaadun heikoksi. Videoiden taustalla kuuluva hurina koettiin häiritseväksi opetusvideoiden katselussa. Sen lisäksi, että ulkoasu koettiin miellyttäväksi, koettiin se myös keskeneräisen oloiseksi. Palautteessa kommentoitiin opetusvideoiden aloituskuvan tyyliä kotitekoiseksi. Tämän lisäksi ulkoasua kommentoitiin myös mukavan yhtenäiseksi.

7 VALMIS OPETUSMATERIAALI – POHDINTA JA TYÖN ARVIOINTI

Opinnäytetyönämme tuotimme tukiviittomien opetusvideoita Muumimaailmaan liittyvästä sanastosta sekä tiedotusvideon tukiviittomista ja niiden käytöstä puheen tukena. Valmis opetusmateriaali luovutettiin Muumimaailman henkilökunnan käyttöön ja lisäksi perustettiin Instagramiin muumiviittomia-tili Muumimaailman asiakkaita sekä muita tukiviittomista kiinnostuneita varten. Seuraavaksi pohdimme, miten onnistuimme opinnäytetyönä valmistuneen tuotteen tekemisessä sekä mitä haasteita kohtasimme sen aikana. Arvioimme myös työn lopputulosta sekä pohdimme, mitä olemme oppineet opinnäytetyötä tehdessämme.

Haastavaksi opinnäytetyöprosessissa koimme ajankäytön suunnittelun. Syksyn 2017 aikana Tia oli opiskelijavaihdossa Tansaniassa ja teimme opinnäytetyötä erillään. Tämän seurauksena tuotteen työstäminen ajoittui alkuvuoteen 2018. Tästä syystä aikataulu oli tiukka. Saimme kuitenkin varattua tuotteen valmistusprosessin eri vaiheisiin riittävästi aikaa. Emme osanneet kuitenkaan varautua siihen, että tulemme kuvaamaan videot kahden kertaan. Kuvatessamme ensimmäistä kertaa meille oli haastavaa saada videoille välitettyä oikeanlainen tunnelma. Muumimaailma on suunnattu lapsille, jolloin oli ristiriitaista, että videoilla ilmeemme olivat vakavia. Emme myöskään olleet varautuneet siihen, että editointivaiheessa voi tulla teknisiä haasteita, jotka vievät yllättävän paljon aikaa. Erilaisten ongelmatilanteiden ratkaiseminen vei aikaa ja tarvitsimme myös tukea niissä.

Opetusvideoiden sisältöä suunnitellessamme yllätyimme siitä, kuinka paljon viittomia lopulta tulikaan. Pelkästään muumihahmojen viittomia tuli 18. Jälkikäteen mietittynä koemme kaikki valitut viittomat kokonaisuuden kannalta tärkeiksi. Myös saamamme palautteen perusteella opetusvideoiden sisältö koettiin kattavaksi. Voimme todeta, että onnistuimme viittomavalikoiman suunnittelussa.

Saamassamme palautteessa kommentoitiin työmme teknistä laatua. Kuvan- ja äänenlaatu koettiin huonoksi. Lisäksi aloituskuvan tyyliä pidettiin kotitekoisena. Valmistautuessamme opetusvideoiden kuvaukseen otimme huomioon tekniseen toteutukseen liittyviä asioita. Varasimme tulkkausstudion, jossa käytössämme oli videokuvaukseen tarkoitettu

kamera sekä kuvausvalot. Lisäksi käytössämme oli erillinen mikrofoni hyvän äänenlaadun takaamiseksi. Kuvauksien jälkeen huomasimme, että mikrofoni aiheutti videoiden taustalle jatkuvaa hurinaa. Tiukan aikataulun johdosta meillä ei ollut aikaa kuvata videoita uudelleen eikä selvittää, kuinka taustahurinan saisi mahdollisesti pois. Testasimme taustahurinan häiritsevyyttä muutamalla koehenkilöllä, minkä jälkeen totesimme, että hurina ei häiritse liikaa. Jälkeenpäin mietimme, olisiko äänenlaatu ollut riittävän hyvä ilman mikrofonia, jolloin olisimme välttyneet taustahurinalta.

Olimme itse tyytyväisiä videoiden aloituskuvan visuaaliseen ilmeeseen. Päädyimme liittämään aloituskuvaan itsetehdyn maalauksen, sillä se toi mielestämme työhömmе personallisuutta ja lapsenomaisuutta. Aloituskuvien taustavärit valikoituivat viittomien sanaluokkien mukaan. Tästä johtuen esimerkiksi valkoinen ja harmaa taustavärinä saattoivat vaikuttaa kokemukseen siitä, että visuaalista ilmettä ei olisi loppuun asti mietitty. Se, miten taustavärit oli valittu, olisi pitänyt selventää tarkemmin oppijoille.

Kuvasimme osan viittomista eri kuvakulmasta, jotta viittoman liikerata välittyisi oppijalle oikein. Viitottaessa kohtisuoraan kameralle haasteena on välittää viittoman kolmiulotteisuus, minkä vuoksi esimerkiksi viittoma MUUMIPEIKKO kuvattiin niin, että viittoja oli viistosti kameraan nähden. Kuvakulman muutos aiheutti sekaannusta oppijoissa. Palautteen perusteella useampi kuvakulma olisi selkeyttänyt viittoman hahmottamista. Tällöin olisimme voineet kuvata viittomat aina kohtisuoraan kameralle viittoen ja sen lisäksi tarvittaessa viistosti viittoen.

Olemme tyytyväisiä tuottamaamme tukiviittomien opetusmateriaaliin kokonaisuutena. Mielestämme opetussisältöön valitut viittomat olivat tarkkaan harkittuja. Lopullisiin videoihin saimme välitettyä iloisen tunnelman, joka sopii Muumimaailman olemukseen. Olemme tyytyväisiä videoiden kuvan- ja äänenlaatuun sekä onnistuimme mielestämme videoiden ulkoasussa. Visuaalisesta ilmeestä tuli sellainen kuin olimme suunnitelleet. Kummallakaan meistä ei ollut aiempaa kokemusta videoiden kuvaamisesta ja editoinnista, joten olemme ylpeitä aikaansaamastamme lopputuloksesta.

Opinnäytetyön tavoitteena oli valmistaa helposti lähestyttävää opetusmateriaalia tukiviittomien opiskeluun sekä lisätä tukiviittomien tunnettavuutta puhetta tukevana ja korvaa-

vana kommunikaatiomenetelmänä. Mielestämme saavutimme nämä tavoitteet. Opetusvideoiden tuottaminen lisäsi tukiviittomien tunnettavuutta Muumimaailman henkilökunnan keskuudessa sekä heiltä saaman palautteen perusteella opetusvideot olivat hyvä ja helpposti lähestyttävä menetelmä tukiviittomien opiskeluun. Laajempaa tunnettavuutta tukiviittomista kommunikaatiomenetelmänä saavutimme Instagram-tilin perustamisen myötä. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös edistää esteettömyyttä Muumimaailmassa ja edistää kommunikoinnin tasavertaisuutta tukiviittomia käyttävien asiakkaiden kanssa. Opinnäytetyön kautta Muumimaailmalla on mahdollisuus edistää kommunikoinnin esteettömyyttä käyttämällä videoilta oppimiaan viittomia viittovien asiakkaiden kanssa. Emme voi kuitenkaan tietää, kuinka paljon Muumimaailman henkilökunnalla on resursseja opiskella viittomia ja tulevatko ne käyttöön. Opetusvideot ovat kuitenkin keino tavoitteen saavuttamiseksi.

Opinnäytetyötä tehdessämme opimme, että tuotteen kehittäminen vaatii tarkkaa suunnittelua ja ajankäytön hallintaa. Tuotetta työstäessämme opimme, mitä eri vaiheita se sisältää ja kuinka ne toteutetaan. Saimme uutta osaamista videokameran sekä editointiohjelman käytöstä. Tietoperustan kirjoittamisen kautta saimme lisää tietoa koulutuksemme kautta saamamme opin rinnalle. Opimme tiimityötaitoja sekä työtehtävien organisointia, mistä on hyötyä myös työelämässä. Kokonaisuutena opinnäytetyön tekeminen oli sopivan haastavaa, mutta myös antoisaa ja palkitsevaa.

LÄHTEET

- Heikkilä, P. & Rönkkö, M. (2006). *Opetusmenetelmät opetuksen monipuolistajana*. Esittävä opetus. Saatavilla 17.4.2018 http://www.oamk.fi/amok/oppi-mat/LO/Opetusmenetelmat06a/html/esittava_op_.html
- Huuhtanen, K. (toim.) (2012). *Puhetta tukevat ja korvaavat kommunikointimenetelmät Suomessa*. Helsinki: Kehitysvammaliitto, oppimateriaalikeskus Opike.
- Kortesmaa, M. & Suoninen, A. (2012). *Verkkovideot ja verkkovideokirjastot opetuksessa*. Internetpohjaiset oppimisympäristöt. Saatavilla 17.4.2018 <http://www.sis.uta.fi/ipopp/ipopp2012/suko/index.html#h.fc2hzmu3c4ku>
- Kuuluville. Media. Kommunikaatio-ohjaus käytännössä. Saatavilla 16.2.2018 <http://www.kuuluville.fi/media/kommunikaatio-ohjaus-kayta-cc-88nnossa-cc-88.pdf>.
- Launonen, K. & Korpijaakko-Huuhka, A. (toim.) (2006). *Kommunikoinnin häiriöt: syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita*. (6. p.) Helsinki: Yliopistopaino
- Muumimaaailma. Yrityksille. Muumimaaailma Oy. Saatavilla 6.10.2017 <http://www.muumimaaailma.fi/yrityksille/muumimaaailma-oy>
- Muumimaaailma. Yritysinfo. Dennis Livson. Saatavilla 6.10.2017 <http://www.muumimaaailma.fi/yritysinfo/dennis-livson>
- Papunet. Materiaalia. Julkaisut. Viittomat kommunikoinnissa. Saatavilla 6.10.2017 http://papunet.net/sites/papunet.net/files/materiaalia/Julkaisut/viittomat_kommunikoinnissa_netti.pdf
- Papunet. Muut. Vuorovaikutus. Toimiva vuorovaikutus. Saatavilla 16.2.2018 http://papunet.net/yleis/fileadmin/muut/vuorovaikutus/toimiva_vuorovaikutus.pdf
- Papunet. Tietoa. Jos vuorovaikutus ei etene tavalliseen tahtiin. Saatavilla 7.2. 2018 <http://papunet.net/tietoa/jos-vuorovaikutus-ei-etene-tavalliseen-tahtiin>
- Papunet. Tietoa. Kun yhteinen kieli puuttuu. Saatavilla 7.2.2018 <http://papunet.net/tietoa/kun-yhteinen-kieli-puuttuu>
- Papunet. Tietoa. Miten kommunikointi ja kieli kehittyvät. Saatavilla 7.2.2018 <http://papunet.net/tietoa/miten-kommunikointi-ja-kieli-kehittyvat>
- Papunet. Tietoa. Mitä on puhevammainen? Saatavilla 2.12.2017 <http://papunet.net/tietoa/mita-on-puhevammainen>

- Papunet. Tietoa. Puhevammaisuuden syyt ja ilmenemismuodot. Saatavilla 7.2.2018
<http://papunet.net/tietoa/puhevammaisuuden-syyt-ja-ilmenemismuodot>
- Papunet. Tietoa. Tukiviittomat kommunikoinnissa. Saatavilla 6.10.2017 <http://papunet.net/tietoa/tukiviittomat-kommunikoinnissa>
- Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Vammaispalvelujen käsikirja. Itsenäisen elämän tuki. Kommunikointi. Kommunikaatio-opetus ja -ohjaus. Saatavilla 7.2.2018
<https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/kommunikointi/kommunikaatio-opetus-ja-ohjaus>
- Tetzcher, S. von & Martinsen, H. (2010). *Johdatus puhetta tukevaan ja korvaavaan kommunikointiin*. (3. p.) Helsinki: Kehitysvammaliitto, oppimateriaalikeskus Opik.
- Vuorinen, I. (2001). *Tuhat tapaa opettaa: Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille*. Tampere: Resurssi.

LIITTEET

Liite 1: Viittomalista

1. Muumihahmot:

1. Muumipeikko
2. Muumimamma
3. Muumipappa
4. Niiskuneiti
5. Pikku Myy
6. Nipsu
7. Niisku
8. Nuuskamuikkunen
9. Hemuli
10. Mymmeli
11. Vilijonka
12. Tuutikki
13. Poliisimestari
14. Noita
15. Haisuli
16. Hattivatit
17. Mörkö
18. Drontti Edward

2. Kysymyssanat:

1. Mitä/ Mikä
2. Missä
3. Kuinka/Miten/Millainen
4. Milloin
5. Kuka
6. Paljonko

3. Paikat:

1. Emmateatteri
2. Muumipapan laiva
3. Nuuskamuikkusen leiri
4. Noidan mökki
5. Pikku estradi
6. Muumitalo
7. Muumipeikon talo
8. Huilipuisto
9. Hemulin talo
10. Satupolku
11. Labyrintti
12. Hattivattien luola
13. Mörön talo
14. Poliisiasema
15. Paloasema
16. Nipsun kesämökki
17. Uimahuone
18. Uimaranta

19. Nipsun putiikki
20. Posti
21. Mamman keittiö
22. Kahvila
23. Vessa
24. Vieressä/ lähellä

4. Ruokat ja juomat:

1. Pizza
2. Pasta
3. Kana
4. Kala
5. Nakki
6. Lihapullat
7. Ranskalaiset
8. Peruna
9. Perunamuusi
10. Burgeri
11. Salaatti
12. Hattara
13. Metrilaku
14. Vohveli
15. Pannukakku
16. Namu
17. Jäätelö
18. Munkki
19. Kahvi
20. Tee
21. Limu
22. Mehu
23. Vesi
24. Maito
25. Laktoositon
26. Gluteeniton
27. Munaton
28. Maidoton
29. Soijaton

5. Verbit:

1. Antaa
2. Ottaa
3. Ostaa
4. Maksaa
5. Haluta
6. Kertoa
7. Kuulla
8. Kuunnella
9. Nähdä
10. Katsoa
11. Tapahtua

12. Kävellä
13. Juosta
14. Mennä
15. Tulla
16. Syödä
17. Juoda
18. Uida
19. Kalastaa
20. Tanssia
21. Leikkiä
22. Laulaa
23. Jumpata

6. Fraasit ja tervehdykset:

1. Hei!
2. Nähdään!
3. Kiitos!
4. Ole hyvä!
5. Tervetuloa Muumimaailmaan
6. Tervetuloa uudestaan
7. Halataan, kun tavataan
8. Kyllä
9. Ei
10. Mitä kuuluu?
11. Hyvää
12. Huonoa
13. Kiva/Mukava
14. Mukava tavata
15. Älä pelkää!
16. Hyvää huomenta
17. Hyvää päivää
18. Hyvää iltaa
19. Hyvää viikonloppua
20. Kaunis päivä
21. Sateinen päivä
22. Aurinkoinen päivä
23. Tuulinen päivä
24. Tänään
25. Huomenna
26. Eilen
27. Paljonko maksaa?
28. Hyvää ruokahalua!
29. Kamala nälkä!

Liite 2: Tiedotusvideon käsikirjoitus

- (Tekijöiden esittely)

(Sointu): Hei olen Tia ja **minä** olen Sointu. Olemme neljännen **vuoden puhevammaisten** tulkkiopiskelijoita **Turun** Diakonia-ammattikorkeakoulusta. **Tukiviittomien** opetusvideot ovat osa **opinnäytetyötämme**.

- (Mitä tukiviittomat ovat)

(Tia): Tukiviittomat ovat **suomalaisesta viittomakielestä** lainattuja yksittäisiä **viittomia**, joita käytetään **puheen** tukena.

- (Kenelle ne on suunnattu)

(Sointu): Tukiviittomien **käytöstä** hyötyvät henkilöt, joilla on **vaikeuksia** puheen **ymmärtämisessä** ja **tuottamisessa**. Lisäksi tukiviittomat edistävät **lasten** puheen **kehitystä**.

- (Miten niitä käytetään)

(Tia): **Tukiviittomia** käytettäessä **puhutaan** samaan **aikaan** ja viitotaan lauseesta vain **tärkeimmät** sanat.

- (Mikä videoiden tarkoitus on)

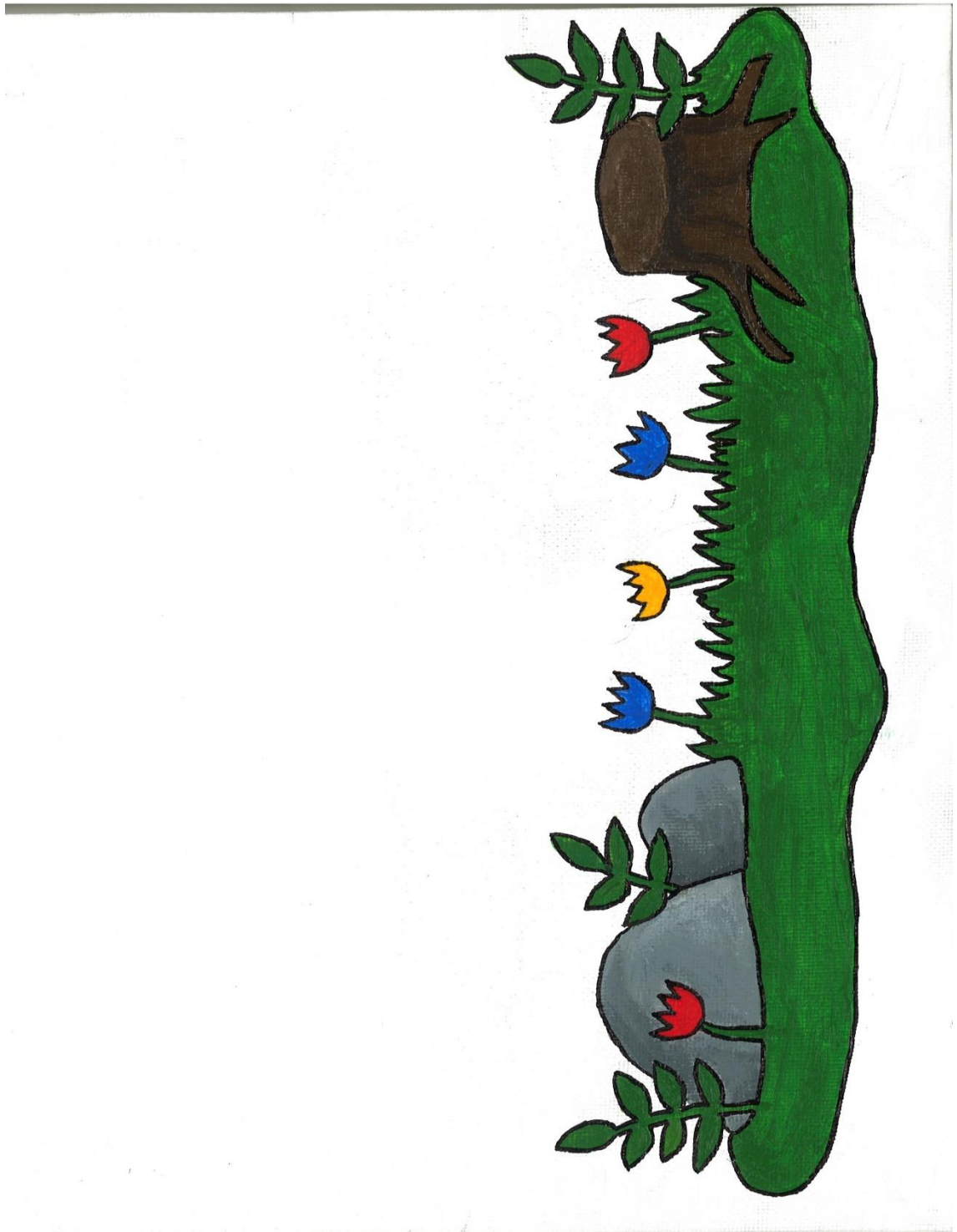
(Tia): **Videoiden** tarkoituksena on luoda **helposti** lähestyttävä ja **turvallinen** oppimisolusta tukiviittomien **opiskeluun**.

- (Ohjeistus, kuinka viittomia opetellaan)

(Sointu): **Videot** ovat jaettu **eri** kategorioihin, joista **löytyy** aiheisiin **liittyviä** viittomia. Jokainen **viittoma** on kuvattu omalle **videolle**. Joillekin **sanoille** on useampi **vaihtoehto**, kuinka ne **voidaan** viittoaa.

(Molemmat): **Mukavaa** viittomien **opiskelua!**

Liite 3: Aloituskuvan maalaus

Liite 4: Palautekysely

Palautekysely tukiviittomien opetusvideoista

Teimme opinnäytetyönämme tukiviittomien opetusvideoita Muumimaailmaan liittyvästä sanastosta.

Opetusmateriaali on suunnattu Muumimaailman henkilökunnalle ja siellä vieraileville asiakkaille.

Tavoitteena on opinnäytetyön avulla edistää esteettömyyttä Muumimaailmassa ja mahdollistaa kommunikoinnin tasavertaisuus viittomia käyttävien asiakkaiden kanssa.

Tavoitteena on myös lisätä tukiviittomien tunnettavuutta puhetta tukevana ja korvaavana kommunikaatiomenetelmänä.

Haluamme kerätä palautetta siitä, millaiselta tukiviittomien opiskelu on tuntunut.

Seuraavaksi kuusi (6) avointa kysymystä, joihin haluaisimme sinun vastaavan, jotta voimme kehittää omaa osaamistamme jatkossa.

Vastaathan kyselyyn ma 9.4.2018 mennessä, kiitos! :)

- Puhevammaisten tulkkiohjelijat, Tia Haaranen & Sointu Rainio,
Diakonia-ammattikorkeakoulu

1. Miltä videot ovat tuntuneet opetusmenetelmänä tukiviittomien opiskelussa?

2. Tukiviittomien opetusvideoiden ohessa oli infovideo tukiviittomien käytöstä.

Koitko saavasi siitä tarpeeksi tietoa liittyen tukiviittomien käyttöön?

Jos et, mitä olisit kaivannut lisää?

3. Miltä opetusvideoiden ulkoasu vaikutti? Oliko tukiviittomia miellyttävä opiskella?

4. Koitko hyötyväsi tukiviittomien opetusvideoista?

5. Olisitko kaivannut sisältöön jotakin enemmän?

6. Risuja ja Ruusuja? Onko jotakin muuta, josta haluat antaa palautetta?

Liite 5: Linkki Instagramiin muumiviittomia-tiliin

www.instagram.com/muumiviittomia/